KOPPÁNDI SÁNDOR – LŐRINCZ LÁSZLÓ

A nemzetiségi kérdés megoldása

A nemzetiségek s egyben a nemzetiségi kérdés jelenléte a különböző államokban hosszú és bonyolult történelmi folyamat műve. A kérdés a nemzeti államok kialakulásának, fejlődésének folyamatában jelent meg, mégpedig ott, ahol a nemzeti állam keretében – kisebb vagy nagyobb számban – más nemzetiségűek is éltek. Történelmi tapasztalat, hogy a nemzetiségek jelenléte kedvező feltételek között a népek közeledését, baráti együttműködésük fejlődését szolgálja, ellenkező esetben állandó rivalitás és ellentét forrása lehet. Minthogy a nemzetek és nemzetiségek közti viszonyoknak történelmileg determinált jellegük van, nyilvánvaló, hogy kizárólag elvont, általános elvek alapján nem ítélhetők meg.

A Román Kommunista Pártnak a nemzeti kérdésben kialakított álláspontja abból a történelmi valóságból indul ki, hogy Románia területén az egységes nemzeti állam kialakulását megelőző évszázadok folyamán a románok mellé magyarok és németek, valamint kisebb számban más nemzetiségűek is letelepedtek.

Nicolae Ceauşescu elvtárs 1976. június 2-án a politikai nevelés és a szocialista kultúra kongresszusán mondott beszédében rámutatott: „Mint már megjegyeztem, az idők folyamán, századokon és évezredeken át a népek bizonyos területeken fejlődtek, ott telepedtek le, váltak nemzetekké, független államokká. Ez objektív történelmi valóság, s nem változtathatja meg senki, függetlenül attól, hogy tetszik-e vagy sem egyes történészeknek. A problémát nem lehet úgy felvetni, hogy a népeket attól függően ítéljék meg, milyen időpontban telepedtek le bizonyos területen, nem lehet úgy felvetni, hogy ezen az alapon jogaikat tekintve megkülönböztetéseket tegyenek közöttük, hanem a már senki által sem módosítható történelmi valóságból kiindulva következetesen alkalmazni kell a népek, nemzetek és nemzetiségek közötti teljes egyenlőség és kölcsönös tisztelet politikáját, tiszteletben kell tartani mindegyik nemzeti entitását, biztosítva harmonikus együttműködésüket, test-

vériségüket és szolidaritásukat a közös harcban a társadalmi és nemzeti szabadság és igazságosság ügyéért, az összes nemzetek békés együttélésének és együttműködésének ügyéért."

Romániában az együttlakó nemzetiségek létének mint objektív valóságnak az elismerése – elméleti és gyakorlati jelentősége mellett – a Román Kommunista Párt általános politikájának realizmusát és demokratizmusát bizonyítja.

Pártunk és Nicolae Ceauşescu elvtárs álláspontja szerint a dolgozók teljes jogegyenlőségének megvalósítása – nemzetiségre való tekintet nélkül – része a szocialista és kommunista építésnek, az új életforma kialakításának, amelyben mindenki élvezheti a civilizáció vívmányait, cselekvően részt vehet jövőjének tudatos megteremtésében.

A nemzeti kérdés megoldása elsősorban politikai kérdés, és mint ilyen a társadalomban érvényesülő politika jellegétől és lényegétől függ. Ahogy általában a társadalmi viszonyok esetében, a politikai direktíváknak és normáknak a nemzeti viszonyok kialakításában és fejlesztésében is meghatározó szerepük van. Hazánkban a Román Kommunista Párt politikája, amely az általános társadalmi érdek kifejezője, egyben állampolitika. Normáinak és irányelveinek forrása a párt Programja, Szervezeti Szabályzata, valamint a párt vezető szerveinek határozatai és útmutatásai. Ezek határozzák meg a társadalmi és politikai viszonyok – s ezen belül a nemzeti viszonyok – alakulását, fejlődését. Minthogy a gazdasági-társadalmi fejlődés minden problémájának megoldása hazánkban a kommunista párt és a román állam elidegeníthetetlen joga és feladata, következésképpen a nemzeti kérdés megoldása, a nemzetiségi politika kidolgozása is a párt és az állam szuverén hatáskörébe tartozik.

A Román Kommunista Pártnak a XI. kongresszuson elfogadott Programját is a realista kérdésfelvetés és a társadalmi-történelmi haladás állandó szem előtt tartása jellemzi. Átfogóan elemezve a nemzetiségi kérdést a szocialista társadalomban, a Program rámutat: „A századok folyamán a román és a más nemzetiségű dolgozók között szoros együttműködési kapcsolatok alakultak ki, normális és nehéz körülmények között egyaránt, a dolgozók együtt éltek és munkálkodtak." Ezt a történelmi igazságot gazdag szakirodalom bizonyítja Románia történetírásában, amelyhez az együttlakó nemzetiségek ku-

tatói is jelentősen hozzájárultak. Ugyanakkor azt is ki kell emelnünk, hogy éppen ebben a sokévszázados együttműködésben gyökerezik a román nemzet és az együttlakó nemzetiségek egysége, amely a mai Romániában a szocialista építés korszakában megteremtett új gazdasági-társadalmi és nemzeti viszonyokra alapozódik.

A múltban a kizsákmányoló osztályok politikai, gazdasági és társadalmi helyzetük megerősítése érdekében ellentétet és gyűlölködést szítottak a különböző nemzetiségű dolgozók között. Hazánk területe három nagy birodalom érdekszférájának metszőpontjában volt, ami megint csak bonyolította a helyzetet az általános társadalmi előrehaladás és a nemzetiségek közti viszonyok alakulása szempontjából. Nemegyszer álellentéteket tartottak felszínen, vagy egyes valóban létező ellentéteket igyekeztek leigázó, kizsákmányoló politikájuknak megfelelően saját hasznukra fordítani. Bár a közös múlt nem volt mentes sem feszült pillanatoktól, sem tragikus helyzetektől, a társadalmi és nemzeti igazságért, az elnyomás ellen folytatott közös harc, a termelőerők fejlesztését, a honi civilizáció megteremtését célzó közös munka mindvégig fő tényező maradt. Az együttélés folyamán a különböző etnikai csoportok sajátosságai a kölcsönös tisztelet alapján ösztönözték az értékek cseréjét, elősegítették a tartós baráti viszonyok kialakulását.

„Az emberek ezeken a vidékeken – mondotta Nicolae Ceauşescu elvtárs – mindig megértették, hogy érdekeik összefonódnak, hogy a szabadságért és függetlenségért együtt kell munkálkodniok, harcolniok mind a külső leigázók, mind pedig a saját elnyomóik ellen.“

A dolgozók testvérisége és szolidaritása, nemzetiségre való tekintet nélkül, különös erővel nyilvánult meg a fasizmus és a háború elleni harcban, a fasiszta diktatúra megdöntéséért és Románia felszabadításáért folytatott küzdelemben, s az új társadalom építésének időszakában még inkább kiteljesedett.

Forradalmi irányvonalát követve a nemzeti kérdésben, a Román Kommunista Párt közvetlenül a felszabadulás után hozzálátott egy új, magasabb rendű politika kidolgozásához és megvalósításához, amely az elnyomás és az egyenlőtlenség végleges felszámolását, a dolgozók nemzetiségi különbség nélküli teljes jogegyenlőségének biztosítását eredményezte.

A szocialista társadalom építésében a Román Kommunista Párt hazánk történelmi, társadalmi és nemzeti valóságából indul ki, s az általános elveket Románia konkrét feltételeihez alkalmazza.

Számbeli arányát illetően Romániában a magyarság a legnagyobb nemzetiség. A legutóbbi népszámláláskor (1977. január 5.) Románia összlakossága 21 599 416 személy volt, ebből 88,13 százalék román, 11,86 százalék pedig más nemzetiségű. A romániai magyarság száma 1 705 810, vagyis az összlakosság 7,91 százaléka. Nagyságrendben a német nemzetiség következik 348 444 személlyel. A többi nemzetiség együttvéve az ország lakosságának mindössze 2,45 százalékát teszi ki.

Párhuzamosan az összlakosság számbeli növekedésével a magyarok száma is gyarapszik. Ez a folyamat az utóbbi három évtizedben a következőképpen alakult: 1956-ban 1 587 675, rá tíz évre 1 619 592 állampolgár vallotta magát magyar nemzetiségűnek, jelenleg pedig, mint említettük, a magyarok száma meghaladja az 1,7 milliót. Mintegy 98 százalékuk Erdélyben él, megyék szerint változó megoszlásban: Hargita megye 276 645, Maros 265 752, Bihar 200 424, Kolozs 170 195, Kovászna 155 133, Szatmár 150 951, Temes 76 904, Arad 73 266, Brassó 71 132, Szilágy 64 232, Máramaros 57 897, Hunyad 38 548, Fehér 27 342, Szeben 21 851, Beszterce-Naszód 21 546, Krassó-Szörény megye pedig 9355 magyar nemzetiségű lakost tart nyilván. Arányát tekintve a magyar lakosság Hargita megyében 88,13 százalékot, Kovászna megyében pedig 79,42 százalékot képvisel, Szilágy, Kolozs, Bihar, Szatmár és Maros megyében az arány 24–44 százalék között van. A többi nyolc erdélyi megyében 5–14 százalékos arányban élnek magyarok. Az állampolgárok nemzetiségének megállapítása adminisztratív úton nem módosítható, az egyén szabad nyilatkozata alapján történik.

A fenti adatokból kitűnik, hogy Románia egységes nemzeti állam, melyben a románok mellett – akik a lakosság döntő többségét alkotják – más nemzetiségű állampolgárok is élnek. Tehát hazánk esetében nem beszélhetünk soknemzetiségű államról.

A román néppel együtt élő és dolgozó különböző etnikumokat általában meghatározó jellegzetes sajátosságok összességének jelölésére az „együttlakó nemzetiség“ kifejezést használjuk. Ez nem csupán formai tagadása a „nemzeti kisebb-

ség“ fogalmának, hanem egyben a minőségi különbségek jelzésére irányuló törekvés. A múltban – az első világháború előtt és utána is – nemzeti kisebbségen olyan embercsoportot értettek, melynek előnytelen politikai, gazdasági, társadalmi helyzete volt a többséget alkotó állampolgárokéhoz képest. Hazánkban a nemzeti kérdés megoldására a gyökeres társadalmi, politikai, gazdasági átalakulások folyamatában, ennek szerves részeként került sor, ami azt jelenti, hogy a párt- és állampolitika lényeges összetevőjeként demokratikusan és következetesen biztosítva van az összes állampolgárok teljes jogegyenlősége nemzetiségre való tekintet nélkül. E jogegyenlőségnek mind a román dolgozók, mind pedig az együttlakó nemzetiségek tagjai ugyanolyan élvezői a gazdasági, politikai, társadalmi és kulturális élet minden területén, az illető etnikum számbeli nagyságától függetlenül.

A jogegyenlőség a legáltalánosabb szabadságjogok egyike, a társadalmi életben megnyilvánuló bármilyen megkülönböztetés ellentéteként a demokrácia ismérve és kritériuma, s mint ilyen egyben a nemzeti kérdés megoldásának, a nemzeti-nemzetiségi viszonyok demokratikus gyakorlásának előfeltétele és mércéje is. Ebben az összefüggésben az Alkotmány kimondja: „Románia Szocialista Köztársaság állampolgárai nemzetiségre, fajra, nemre vagy vallásra való tekintet nélkül egyenlő jogokat élveznek a gazdasági, politikai, jogi, társadalmi és kulturális élet minden területén.“ Ebben a megfogalmazásban nemcsak a jogegyenlőség biztosításának követelménye fejeződik ki, hanem az a társadalmi tapasztalat is, amely szerint az átfogó, minden téren érvényesülő jogegyenlőség a gyakorlatban csak akkor valósulhat meg, ha nemcsak jogi természetű, hanem konkrét gazdasági, politikai, társadalmi és kulturális tartalma is van.

A társadalom szintjén a nemzeti-nemzetiségi viszonyok az állam által meghatározott módon alakulnak, tartalmukat pedig egész sor tényező determinálja, amelyek közül kiemelkedő az állam demokratikus vagy kevésbé demokratikus jellege, a társadalmi-gazdasági viszonyok minősége, természete, valamint a jogi és ideológiai keret. Mennél demokratikusabb az állam, annál átfogóbban képviseli az ország egész lakosságának közös érdekeit nemzetiségre való tekintet nélkül. Hazánkban a szocialista építés tapasztalata arról tanúskodik, hogy a román

nemzeti állam nemzetiségi hovatartozástól függetlenül az összes állampolgárok állampolitikai hatalma, az általános és sajátos érdekek egybehangolásának tényezője. Az azonos társadalmi-politikai helyzet – a teljes szabadság és egyenlőség biztosítása minden állampolgár számára – elősegíti az etnikai közösségek és csoportok közeledését, a dolgozók testvériségének és egységének erősödését. A nemzetiségeknek a társadalomba való teljes beilleszkedése azáltal valósul meg, hogy munkájukkal részt vesznek az anyagi és szellemi értékek megteremtésében a társadalmi-gazdasági élet minden területén. Ez a beilleszkedés nem jelenti a sajátosságok feladását, ellenkezőleg, hatványozott érvényesülési lehetőséget teremt ezek számára. A nemzeti kérdés megoldásának folyamatában a társadalmi tényező meghatározó szerepe nem ölt olyan jelleget, amely a nemzetiségek nyelvben, kultúrában, hagyományokban, tudatban stb. megnyilvánuló sajátosságai ellen irányulna. A jogegyenlőség egységes és oszthatatlan: nem biztosítható külön a nemzet és külön a nemzetiségek számára. A nemzetiségek sajátos kérdésének elismerését nem konjunkturális számítások vagy engedmények határozzák meg, hanem a valóságból kiinduló, demokratikus szellemű reálpolitika, mint ahogy a nemzeti kérdés megoldása sem szűk nemzetiségi érdek, illetve önvédelmi eszköz vagy kompromisszum, hanem természetszerűen nemzeti-nemzetiségi érdek és egyben a demokrácia általános érdeke.

Romániában a társadalmi és nemzeti felszabadító forradalom győzelme, az egységes tervgazdaság bevezetése, a társadalmi homogenizálás tudatos ösztönzése, a lakosság életszínvonalának szüntelen emelése a városi és falusi dolgozók szoros egységben kifejtett közös munkájának eredménye, nemzetiségre való tekintet nélkül. Mindezek alapja az volt, hogy felszámolták a termelési eszközök magántulajdonát, megteremtve ezáltal a dolgozók egységes és egyenlő viszonyát a termelési rendszer összes tényezőivel szemben. Ugyanakkor a szocialista termelési viszonyok kedvező feltételeket biztosítottak a nemzeti-nemzetiségi viszonyok struktúrájának és tartalmának megváltoztatására.

Mint társadalmunk fejlődésének általában, Romániában a nemzeti kérdés megoldásának is szocialista jellege van. Ez azt jelenti, hogy a társadalom radikális átszervezésének folyamatában – a régi polgári társadalmi viszonyoknak új, szocialista

viszonyokkal való helyettesítésével egyidőben, ennek az átalakulásnak elválaszthatatlan részeként – a nemzeti, illetve nemzetiségi viszonyok is szocialistává lettek, és alapjában megváltozott a struktúrájuk. Ebből azonban nem vonható le az a következtetés, hogy a nemzeti kérdés megoldása egyszer s mindenkorra befejezett történelmi-társadalmi folyamat volna, hiszen e következtetés elfogadása a nemzeti kérdés politikai jelentőségének hibás értelmezéséhez vezetne: figyelmen kívül hagyná azt a különbséget, amely a nemzeti kérdés megoldása és a nemzeti viszonyok sajátos léte, valamint ezek történelmileg meghatározott jellege között van. A nemzeti kérdés megoldásának mint társadalmi-politikai tevékenységnek célja e viszonyok jellegének és minőségének szocialista átalakítása, ami nem jelenti a figyelem csökkentését – sem politikai, sem társadalmi vonatkozásban – a nemzetiségek életéhez kapcsolódó kérdések iránt. Ezzel kapcsolatban a Román Kommunista Párt Programjában ez áll: „...a párt úgy véli, hogy az együttlakó nemzetiségek teljes jogegyenlőségének biztosításáról, azok sajátos kérdéseinek megoldásáról, a dolgozók nemzeti különbség nélküli egységének és testvériségének egybeötvözéséről való gondoskodás megőrzi egész jelentőségét a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom megteremtése, a kommunizmusra való fokozatos áttérés korszakában is.“

Románia nemzetiségi politikájának alapvető jellegzetessége – a nemzet és a nemzetiségek fejlődésének azonos elvek és követelmények szerinti biztosítása – szervesen összefügg az ország jelenkori átfogó társadalmi és gazdasági előrehaladásával. Éppen ezért társadalmunk fejlődésének, gazdaságunk növekedésének, valamint az új civilizáció megteremtésének nagy kérdései minden dolgozó számára közösek, nemzetiségi hovatartozásától függetlenül. E feladatok gyors és sikeres teljesítése ugyanakkor tág lehetőségeket teremt mind a nemzet szocialista fejlődésére, mind a nemzetiségek szabad megnyilvánulására, sajátos kérdéseik megoldására.

A második ezredfordulóhoz közeledő korszak egyik jellemzője az, hogy a gazdasági folyamatok erőteljesen befolyásolják az emberi haladás ritmusát. Ahol pedig nagyarányú lemaradást kell felszámolni, ott a gazdasági tényezők még inkább előtérbe kerülnek.

Minthogy a jogegyenlőségnek egyik alaptényezője a gazdasági-társadalmi fejlődés szintjének emelése, hazánkban mint társadalom- és gazdaságpolitikai cél fogalmazódott meg és vált gyakorlattá a termelőerők ésszerű elosztása az egész ország területén. Ennek legfontosabb eleme az állami beruházási alapok racionális és méltányos elosztása. 1965–1979 között Románia 1 568 163 millió lejt fordított nemzetgazdaságának fejlesztésére az állami költségvetésből. Ebből több mint 28 százalék a 16 erdélyi megyére jutott, ahol a románok mellett a nemzetiségi lakosság döntő többsége él. A beruházási alapok felhasználása az ország minden részén döntő szerepet játszott a lendületes gazdasági növekedésben s ezen belül a korszerű ipari termelés szerkezetének kiépítésében, illetve fejlesztésében, s ugyanakkor, alapfeltétele a teljes jogegyenlőség biztosításának minden állampolgár számára, nemzetiségre való tekintet nélkül. A tények igazolják, hogy a termelőerők gyors fejlesztése elősegíti a civilizációs és létkörülmények javítását, a szociális kérdések megoldását, a tudomány, művészet és kultúra fejlődését, a dolgozók életszínvonalának emelését.

Ismeretes, hogy Romániában 1938 jelentette a felszabadulás előtti legmagasabb ipari termelési szintet. Ehhez viszonyítva 1979-ben a román ipar termelése 46-szor volt nagyobb. Az említett 16 megyében a termelés a következőképpen növekedett: öt megyében 18–26-szor, hét megyében 32–49-szer, három megyében 60–62-szer, Brassó megyében pedig 92-szer nagyobb volt, mint 1938-ban. Az ipar dinamikus fejlődését legkifejezőbben az évi átlagnövekedés ritmusa szemlélteti. Országos viszonylatban e mutató értéke az 1971–1975-ös tervidőszakban 12,9% volt, ugyanebben az időszakban hét erdélyi megyében meghaladta az országos eredményt (Szilágy 21,6%, Szatmár 16,3%, Kovászna 16,1%, Hargita 15,8%, Beszterce-Naszód 15%, Szeben 13,3%, Fehér 13%). Románia esetében az utolsó negyedszázad tapasztalata minden kétséget kizáróan bizonyítja, hogy az iparosítás döntő tényezője a gazdasági lemaradás felszámolásának, a nemzetgazdaság dinamikus fejlesztésének, a nép életszínvonala emelkedésének, az ország függetlenségének és szuverenitásának. Az ipar a nyolcadik évtized második felében is dinamikusan fejlődött. Az átlagnövekedés értéke 1976–1979 között országosan 10,3% volt. Kilenc

megyében – az említett tizenhatból – az eredmény ennél is nagyobb volt: elérte a 18–19 százalékot.

Párhuzamosan a nemzetgazdaság többi ágával és különösen a gépgyártóipar gyors fejlődésével kiépült és évről évre gyarapodott a mezőgazdaság műszaki ellátottsága. 1975-ben a mezőgazdaságban használt traktorok száma 139 750 (1938-ban 4049), melyből a 16 erdélyi megyére 44 692 esik. A több mint 34 ezer önmeghajtású arató-cséplő gépből 10 122 ugyancsak ezekben a megyékben volt. Hasonló a többi mezőgazdasági gépek területi megoszlása is. A szocialista mezőgazdaság szüntelen fejlesztését célzó gazdaságpolitika kiváló eredménnyel járt. Gyökeresen megváltozott e nemzetgazdasági ág szerkezete és rendszeresen növekedett termelése.

A közutak esetében továbbfejlesztésről aligha beszélhetünk, hiszen húsz-harminc évvel ezelőtt nagy részük alkalmatlan volt modern autóforgalomra. Az utakat meg kellett építeni. 1956–1975 között Erdélyben a korszerű aszfaltozott műutak hossza 1565 km-ről 5254 km-re nőtt.

Megváltozott a városok és falvak képe. Az állami alapokból és állami támogatással, valamint szövetkezeti alapokból 1965–1979 között 1 466 396 új lakás épült, ebből 513 926 Erdélyben. Látványosan megváltozott a városi és falusi lakosság aránya országos viszonylatban. A második világháború utáni években Románia lakosságának csak mintegy 20 százaléka élt városon, 1979-ben pedig már 48,7 százaléka. Hasonló a helyzet abban a két megyében is, ahol a lakosság zömében magyar nemzetiségű. Hargita megye városi lakossága 1948 és 1979 között 10 százalékról 43,7 százalékra, Kovászna megyéé pedig 12 százalékról 50,7 százalékra nőtt. Összesen 40 olyan erdélyi város van, ahol a lakosság száma meghaladja a 20 ezret; ezek közül hétnek 100 ezernél nagyobb a lakossága. Az országos terület-, város- és falurendezési tevékenység egyik lényeges vezérelve: egyenlő életfeltételeket biztosítani minden állampolgár számára, nemzetiségre való tekintet nélkül, és fokozatosan csökkenteni a város és falu közötti különbségeket.

Kiemelendő, hogy Erdélyhez hasonló módon alakul az ország gazdasági növekedése minden vidéken; a társadalmi-gazdasági fejlesztés sehol sem történik más vidékek rovására. Erről tanúskodik a múltban elmaradott vidékek fokozottabb ütemben való fejlesztése. Ebben az összefüggésben nagy jelentősé-

ge van az RKP XII. kongresszusán elfogadott határozatnak, melynek értelmében 1985-ig az ország valamennyi megyéjében az évi egy főre eső össztermelés értéke legkevesebb 70 000 lej kell hogy legyen, mégpedig úgy, hogy minden ezer lakosból legalább négyszáz legyen foglalkoztatott.

Nem egészen huszonöt esztendő alatt a korábban fejletlen iparú és elmaradott mezőgazdaságú, kimondottan agrár jellegű Románia olyan ipari-agrár országgá lett, amelynek erőteljes, lendületesen fejlődő modern ipara és gyors ütemben korszerűsödő mezőgazdasága van.

Az ország gazdasági potenciálja egységesen határozza meg a dolgozók anyagi létfeltételeit nemzetiségüktől függetlenül. Még elemzés céljából sem lehet elválasztani a nemzetiségeket az ország egészétől, mint ahogy a gazdaságfejlesztésben sem határozhatók meg élesen körvonalazott nemzetiségi részarányok. A gyárak, utak, városok, az egyre növekvő terméshozam stb. mind-mind a közösen végzett munka eredménye.

Romániában a demokrácia a gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek megszüntetésén, a kizsákmányolás felszámolásán, a dolgozók hatalmának érvényesítésén és a termelőeszközök szocialista tulajdonán alapszik. Megteremtődött a feltétele, hogy a dolgozók nemzetiségi különbség nélkül, valóban élvezzék munkájuk gyümölcsét, a haladás és civilizáció vívmányait, és szabadon részt vegyenek a társadalmi életben, erejüket és alkotókészségüket a maguk és a közösség érdekében hasznosítsák. Egyre több a lehetőség, hogy a dolgozók részt vegyenek a társadalmi-gazdasági kérdések megvitatásában, az állam vezetésében, az állam bel- és külpolitikájának kidolgozásában és megvalósításában. A szocialista demokrácia szüntelen tökéletesítése kiterjed mind a társadalmi, mind pedig a nemzeti-nemzetiségi viszonyokra. A gazdasági, társadalmi és politikai élet vezetésében való részvétel nemzetiségre való tekintet nélkül minden dolgozót érint, úgy is mint jog, úgy is mint kötelesség.

A szocialista demokrácia rendszerében igen fontos szerepe van a Nagy Nemzetgyűlésnek mint az államhatalom legfelsőbb szervének. Az együttélő nemzetiségek részvétele a Nagy Nemzetgyűlésben jelenleg a magyarok esetében 7,8 százalék, a németekében pedig 1,6 százalék. Hasonló a helyzet a nép-

tanácsi képviselők nemzetiségi összetétele tekintetében is. A képviselőket általános, egyenlő, közvetlen és titkos szavazással választják. A választókerületek egyenlő számú állampolgárra terjednek ki, ahol a nemzetiségek is arányuknak megfelelően képviselethez jutnak.

Szocialista demokráciánk fejlődésében jelentős szerepük van a társadalmi és tömegszervezeteknek, melyek a lakosság különböző rétegeit tömörítik nemzetiségi különbség nélkül. E szervezetek központi vezető szerveiben a magyar nemzetiség részvétele a következő: a Szakszervezetek Központi Tanácsában 8,6 százalék, a Kommunista Ifjak Szövetségének Központi Bizottságában 8 százalék, a Romániai Kommunista Egyetemisták Szövetségeinek Tanácsában 8,2 százalék, a Pionírszervezet Országos Tanácsában 7,9 százalék, az Országos Nőtanácsban 8,5 százalék. Ami pedig az alkotási szövetségeket illeti, megemlítendő, hogy – 1980 decemberében – az 1296 írószövetségi tag közül 147 magyar, az 1642 képzőművészeti szövetségi tag közül 192 és a 344 zeneszerző szövetségi tag közül 32. Az alkotási szövetségek tagjain kívül természetesen mind a románok, mind a magyarok és más nemzetiségűek közül mások is fejtenek ki művészi alkotótevékenységet.

A Román Kommunista Párt, országunk politikai vezető ereje rendszeresen gondoskodik a jogegyenlőség betartásáról az élet minden vonatkozásában, beleértve a nemzetiségi képviseletet is. Ugyanakkor bevonja soraiba a példaszerű magatartású dolgozókat a magyar, német, szerb stb. lakosság soraiból is. Az RKP össztagságából 1979-ben 8 százalék volt a magyar nemzetiségűek aránya.

A Szocialista Demokrácia és Egység Frontja az összes tömegszervezeteket, a társadalom minden rétegét felöleli, és az ország dolgozóinak egységét tükrözi nemzetiségre való tekintet nélkül. Ugyanakkor kifejezi a munkásosztály, a parasztság és értelmiség testvéri viszonyát, az ország társadalmi szerkezetében végbement változásokat, valamint a társadalmi osztályok közeledésének távlatait. A Szocialista Demokrácia és Egység Frontjában a társadalmi és tömegszervezetek mellett egyenjogú tagként vesznek részt a nemzetiségi tanácsok is. Ezek létrehozása és működése ugyancsak a demokrácia elmélyüléséről vall. A nemzetiségi tanácsok egy új lehetőségét jelentik an-

nak, hogy képviselőik révén a különböző nemzetiségekhez tartozó dolgozók mind az általános, mind az őket érintő sajátos kérdések megvitatásában részt vegyenek. A magyar nemzetiségű dolgozók 15 megyei tanácsában, valamint az országos tanácsban több mint félezer magyar munkás, földműves, mérnök, orvos, tanító, tanár, tudományos kutató, író, művész, állami tisztviselő stb. tevékenykedik.

Számos magyar nemzetiségű honpolgár vesz részt a kiépült demokratikus államélet és adminisztráció feladatköreinek ellátásában a központi és helyi szervekben; van közöttük például államtanácsi alelnök, első miniszteri helyettes, miniszter, államtitkár, néptanácsi elnök, alelnök, osztályvezető stb. Több helyen a gazdasági egységek élén és felelős beosztásokban találunk magyar szakembereket. A vállalatok vezetését ellátó dolgozók tanácsaiban, a társadalmi ellenőrző csoportokban, a városi és községi néptanácsoknál működő különböző bizottságokban és más közügyi kérdésekkel foglalkozó szervekben közösen oldják meg a teendőket a román nemzethez és az együttlakó nemzetiségekhez tartozó lakosság képviselői.

Az ország termelési rendszerének fejlődése, vagyonának gyarapodása, a dolgozók életkörülményeinek javulása, a lakosság képzettségének emelkedése és a szocialista demokrácia elmélyülése egyre kedvezőbb feltételeket teremt nemzetiségi különbség nélkül minden honpolgár számára a társadalmi életben való érvényesüléshez, a társadalom vezetésében való érdemleges részvételhez.

A Román Kommunista Párt nemzetiségi politikájának érvényesítése az államéletben megkövetelte a megfelelő jogi keret létrehozását, amely e politika gyakorlásának nélkülözhetetlen feltétele. A legfontosabb politikai normák – a nemzetiségi kérdésre vonatkozóak is – hatékonyságuk biztosítása érdekében jogi formát öltenek. Így válik lehetővé érvényességük kiterjesztése az egész társadalomra.

A nemzetiségi kérdés megoldását, a nemzetiségi politika megvalósítását célzó jogi keret vizsgálatakor tekintettel kell lenni arra, hogy a társadalmi és nemzeti-etnikai jelenségek nem elszigetelten, hanem olyannyira összeforrva jelennek meg, hogy egy és ugyanazon jelenségnek egyszerre két megjelenési

formája is lehet: társadalmi és nemzeti. A társadalmi és nemzeti-etnikai jelenségek kapcsolatában is a társadalmi tényező a döntő. A mi esetünkre vonatkoztatva: a nemzetiségi kérdés jogi szabályozását a társadalmi-politikai viszonyok jogi szabályozása határozza meg. Jogszabályok határozzák meg az állampolgároknak mint az adott társadalom tagjainak a státusát, ugyanakkor külön jogszabályok körvonalazzák a nemzetiséghez tartozó állampolgárok helyzetét is. A jogszabályok jó része az állampolgároknak a társadalomban elfoglalt helyére, a hatalomhoz való viszonyára, az általános emberi jogokra vonatkozik. Az Alkotmány kimondja, hogy Románia Szocialista Köztársaság a városi és falusi dolgozók szuverén, független és egységes állama. Továbbá: az egész hatalom a népé, amely szabad, és ura sorsának (I. Cím, 1 és 2. szakasz). Általános érvényűek a munkajogi rendelkezések is (amelyek szerint a munka minden állampolgár becsületbeli kötelessége), vagy annak szavatolása, hogy a termelőeszközök – szocialista vagy állami tulajdon formájában – az egész nép tulajdonában vannak. Ugyancsak nemzetiségre való tekintet nélkül vonatkoznak a társadalom minden tagjára az Alkotmánynak az alapvető állampolgári jogokat és kötelezettségeket szabályozó rendelkezései (II. Cím).

Az általános emberi jogok egyes esetekben áttételesen, gyakran pedig közvetlenül kapcsolódnak a nemzetiségi kérdéshez, a nemzetiségi kérdés jogrendszeréhez. Amikor az Alkotmány leszögezi, hogy Románia Szocialista Köztársaságban végérvényesen megszűnt az ember ember általi kizsákmányolása, és megvalósult a munka mennyisége és minősége szerinti elosztás szocialista elve, közvetve kizárja a nemzeti vagy faji megkülönböztetésen alapuló kizsákmányolás lehetőségét is. A munkához való jog biztosítása minden állampolgár számára kizárja a nemzetiségi diszkriminációt a munkalehetőségek igénybevétele terén.

Kitűnik tehát, hogy a szocialista demokrácia egységes és oszthatatlan, érvényessége a társadalmi élet minden területén azonos; hatását nem lehet leszűkíteni, korlátozni vagy bizonyos tevékenységi területekről kizárni. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy az általános emberi jogok szavatolása és érvényesülésük

biztosítása elengedhetetlen feltétele általában a nemzetiségi kérdés megoldásának és különösen jogi vonatkozásainak.

Habár az állampolgárok jogegyenlősége nemcsak általános, de konkrét megfogalmazásban is szerepel az Alkotmányban, a nemzetiségi kérdés megoldását nem lehet kizárólag jogi kérdésnek tekinteni, mint ahogy az egyenlőség jogi kerete is csak egyik megjelenési formája a teljes egyenjogúságnak.

A nemzetiségi kérdés megoldása mind általános, mind pedig jogi vonatkozásban a társadalmi kérdések megoldásán túlmenően feltételezi azoknak a sajátos kérdéseknek a megoldását is, amelyek a nemzetiség – mint társadalmi-etnikai közösség – létéhez, helyzetéhez és tevékenységéhez fűződnek.

Nemzeti államban, ahol a lakosság túlnyomó többségét a nemzethez tartozó állampolgárok alkotják, az általános rendelkezések maguktól értetődően szavatolják a nemzet fejlődésének feltételeit, a nemzeti jelleg szabad megnyilvánulásának lehetőségeit, és éppen ezért szükségtelenek az olyan rendelkezések, amelyek külön nemzeti jogokat biztosítanak a nemzetnek, illetve a nemzethez tartozó állampolgároknak.

Az állam általános tevékenységéből természetszerűen adódik a nemzet gazdasági életének, kultúrájának, nyelvének, irodalmának, oktatásügyének stb. fejlesztése. A nemzetiség létét, érvényesülését és jövőjét biztosító különleges rendelkezésekre éppen azért van szükség, mert a nemzet fejlődése, a nemzetet alkotó állampolgárok helyzete teljesen egybeesik az általános emberi jogokkal.

Az állampolgárság fogalmában – nemzetiségétől függetlenül – az egyén és az állam közti viszony fejeződik ki. Az állampolgárt megilletik mindazok a jogok, és alá van vetve mindazoknak a kötelezettségeknek, amelyek állampolgári mivoltából származnak. A nemzetiségekhez tartozó állampolgárokat megilletik mindazok a jogok, amelyeket az Alkotmány és a tételes jog előír mind az állampolgárok, mind a nemzetiségek számára. Ezek a nemzetiségre vonatkozó rendelkezések az egyéneket annyiban illetik meg, amennyiben valamelyik együttlakó nemzetiséghez tartoznak. Ebben az értelemben beszélhetünk a nemzetiségek kollektív jogairól. Ezek a jogok nem kiváltságok, nem biztosítanak az állampolgári jogokon túl több jogot a nemzetiségnek. A nemzetiségre vonatkozó sajátos rendelkezések

célja, hogy lehetővé tegyék a reális jogegyenlőség megvalósítását a nemzetiségek számára, aminek biztosítására az általános rendelkezések nem mindig alkalmasak.

Az anyanyelv szabad használata a nemzetiségek egyik alapjoga. Minden nemzetiség alapvető jegye, sajátossága, létének ismérve az anyanyelv. Szabad használata teszi lehetővé, hogy a nemzetiség nyelve minden szinten – a magánéletben, csoportkapcsolatokban, a nevelésben, az oktatásban stb. – betöltse sajátos funkcióját mint a közösség tagjai közötti közlés alapvető eszköze.

Az Alkotmány 22. szakasza kimondja: „Románia Szocialista Köztársaságban az együttélő nemzetiségeknek biztosítva van az anyanyelv szabad használata, továbbá könyvek, újságok, folyóiratok, színházak és mindenfokú oktatás a saját nyelvükön. Azokban a közigazgatási-területi egységekben, amelyekben a román lakosságon kívül más nemzetiségű lakosság is él, minden szerv és intézmény, szóban és írásban az illető nemzetiség nyelvét is használja, és tisztviselőket nevez ki ezek soraiból vagy más olyan állampolgárok közül, akik ismerik a helyi lakosság nyelvét és életmódját."

A néptanácsok szervezéséről és működéséről szóló törvény is rendelkezik a nyelvhasználatról: „A helyi szervek szóban és írásban használják az illető nemzetiségek nyelvét, és személyzetet sorolnak be ezek közül vagy más olyan állampolgárok közül, akik ismerik a helyi lakosság nyelvét és életmódját." Ugyanez a törvény írja elő: „Az ülésszakokon a vita román nyelven folyik, biztosítva azokban a területi-államigazgatási egységekben, amelyekben a román lakosságon kívül más nemzetiségű lakosság is él, az illető lakosság anyanyelvének használatát."

Amint ismeretes, a néptanácsok szabályozó jellegű határozatait közzététel, kifüggesztés vagy más eszköz segítségével hozzák az állampolgárok tudomására. Az államigazgatás és a lakosság viszonyában az anyanyelv használatára vonatkozik a következő rendelkezés is: „Azokban a területi-államigazgatási egységekben, amelyekben a román lakosságon kívül más nemzetiségű lakosság is él, a határozatokat az illető nemzetiség nyelvén is az állampolgárok tudomására hozzák."

A nemzetiségek nyelvének az államigazgatásban való használatát segíti elő Románia Szocialista Köztársaság Hivatalos Közlönyének, valamint egyéb jogszabályokat tartalmazó kiadványoknak magyar nyelven való publikálása. A jogszabályok alkalmazásának és népszerűsítésének javítását célzó intézkedésekről szóló törvényerejű rendelet előírja: „Azokban a megyékben, ahol a román lakosság mellett az együttélő nemzetiséghez tartozó lakosság is van, megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a jogszabályoknak az illető nemzetiség nyelvén történő népszerűsítésére."

Az Alkotmány 109. szakasza értelmében az anyanyelv használata a nemzetiségek számára a bíróságok előtt is biztosítva van: „Románia Szocialista Köztársaságban a bírósági eljárás román nyelven folyik, biztosítva a nem román nemzetiségű lakosság által is lakott közigazgatási-területi egységekben az illető lakosság anyanyelvének használatát. Azoknak a feleknek, akik nem beszélik azt a nyelvet, amelyen a bírósági eljárás folyik, biztosítják a lehetőséget, hogy fordító útján szerezzenek tudomást az ügycsomó iratairól, valamint azt a jogot, hogy a bírói hatóság előtt anyanyelvükön beszéljenek és tegyenek indítványokat."

A fenti intézkedést ismétli a bíróságok szervezéséről szóló törvény (58. sz./1968, 8. szakasz), hangsúlyozva, hogy a románul nem tudó felek tolmács útján vesznek tudomást a perirat tartalmáról és az ő segítségével teszik meg előterjesztésüket. A büntető- és polgári perrendtartási törvénykönyv szintén a fenti értelemben rendelkezik a nemzetiségek nyelvének használatáról (29. sz. törvény/1968, 7., 8., 128. szakasz).

Hazánkban az Alkotmány értelmében biztosítva van a nemzetiségek számára a saját nyelvükön történő oktatás minden fokon. Ennek az általános rendelkezésnek az értelmében a nevelés- és oktatásügyi törvény kimondja: „Románia Szocialista Köztársaság állampolgárainak joguk van a tanuláshoz, nemzetiségre, fajra, nemre vagy vallásra való tekintet nélkül és bármilyen más diszkriminációs jellegű korlátozás nélkül" (2. szakasz). Ugyanebben a törvényben találjuk továbbá, hogy „Románia Szocialista Köztársaság Alkotmánya előírásainak megfelelően az együttélő nemzetiségek számára biztosított az anyanyelv szabad használata az oktatás minden fokán, minden egyes

nemzetiség anyanyelvének alapos tanulmányozása és elsajátítása“ (4. szakasz).

A törvénnyel összhangban a Nevelés- és Oktatásügyi Minisztérium gondoskodik a nemzetiségek anyanyelvi oktatásának megszervezéséről és irányításáról, valamint az anyagi és szellemi feltételek biztosításáról. E tevékenységet elősegíti a nemzetiségek nevelési és oktatási ügyeivel foglalkozó iroda, amely a minisztérium keretében működik.

„Azokban az iskolákban – hangsúlyozza a Tanszemélyzet Szabályzata –, amelyekben a tanítás az együttélő nemzetiségek nyelvén történik, az előadó és kisegítő tanszemélyzetnek ismernie kell a tanítási nyelvet.“ Ugyancsak a Tanszemélyzet Szabályzata képezi jogi alapját az igazgatók és aligazgatók kinevezésének a nemzetiségek nyelvén működő iskolákba, valamint a nemzetiségi szakemberek kiválasztásának a megyei irányítószervek részére.

Romániában a tannyelv szempontjából az iskola szabadon választható. A Nevelés-, és Oktatásügyi Törvény értelmében „az együttélő nemzetiségekhez tartozó szülők vagy ifjak választhatnak az illető együttélő nemzetiség nyelvén működő, illetve román nyelvű oktatási egységbe való beiratkozás között“ (108. szakasz).

A Román Kommunista Pártnak az élet minden területén következetesen alkalmazott forradalmi nemzeti politikájával összhangban Romániában átfogó iskolahálózat jött létre az együttlakó nemzetiségek nyelvén, hogy az ifjúság tanulhasson mind az anyanyelvén, mind pedig román nyelven, ki-ki óhaja szerint. „Hazánk egész közoktatása, így a felsőfokú oktatás is, minden dolgozó rétegnek, nemzetiségi különbség nélkül rendelkezésére áll – hangsúlyozta Nicolae Ceaușescu elvtárs. – Különös figyelmet fordítunk a szükséges feltételek megteremtésére, hogy a munkásosztály és a parasztság soraiból kikerült ifjúságnak legyen meg a lehetősége gondok nélkül látogatni bármelyik tanintézetet.“

Az 1979/1980-as tanévben 3252 tanegységben és tagozaton tanítottak az együttlakó nemzetiségek nyelvén. Az iskolatípusok és a tannyelvek megoszlása a következő:

Tannyelv	Tanegységek és tagozatok összesen	Ebből:			
		Óvodák	Általános iskolák	Líceumok	Szak-iskolák
összesen:	3 252	1 436	1 650	162	4
Magyar nyelven	2 479	1 079	1 276	120	4
Német nyelven	675	319	317	39	
Szerb nyelven	44	18	25	1	
Ukrán nyelven	11	7	3	1	
Szlovák nyelven	36	8	27	1	
Cseh nyelven	5	3	2		
Bolgár nyelven	2	2			

Az említett 3252 tanegységen és tagozaton kívül 60 tagozaton esti oktatás folyik az együttlakó nemzetiségek nyelvén (57 tagozaton magyarul és 3 tagozaton németül). Ugyanakkor a gimnáziumokban 184 látogatás nélküli tagozat működik (179 magyarul, 2 németül és 3 szlovákul).

Alkotmányos jog lévén, a lelkiismereti szabadság minden állampolgár számára biztosítva van. „Bárki szabadon vallhat vagy sem valamely vallási hitet – mondja az ország Alkotmánya. – A vallás szabad gyakorlása szavatolva van. A vallásfelekezetek szervezési és működési módját törvény szabályozza“ (30. szakasz).

Jogrendszerünkben az általános, országos érvényű törvényes előírások mellett egész sor rendszabály van, amelyek az államhatalom helyi szerveinek tevékenységére vonatkoznak. Ezek az általános, mindenki számára érvényes rendelkezések mellett tételesen megfogalmazott nemzetiségi vonatkozású előírásokat is tartalmaznak. Kiemelendő, hogy a néptanácsok meg-

szervezéséről és tevékenységéről szóló törvény egyebek közt kimondja: „A néptanácsok tevékenysége a szocialista demokrácia elvein alapul, biztosítva az összes állampolgárok közvetlen részvételét – nemzetiségre, fajra, nemre vagy vallásra való tekintet nélkül – az állami és társadalmi ügyek helyi szintű megvitatásában és a határozatok, illetve intézkedések valóra váltásában“ (4. szakasz).

Társadalmi és politikai jelentőségének megfelelően az állam büntetőjogi védelemben részesíti a nemzetiségek jogegyenlőségét. Az Alkotmány 17. szakasza értelmében „Az állam szavatolja az állampolgárok jogegyenlőségét. Tilos ezen jogok bármilyen korlátozása és gyakorlásuk során bármilyen megkülönböztetés nemzetiségi, faji, nemi vagy vallási alapon.

Minden olyan megnyilvánulást, amelynek célja ilyen korlátozások bevezetése, a nacionalista-sovén propagandát, a faji vagy nemzeti gyűlölet szítását törvény bünteti.“

Románia jogrendszerének egyik alapvető jellegzetessége a jogegyenlőség elvi és gyakorlati szavatolása. Ugyanakkor az idevágó törvényerejű rendszabályokat céltudatosan köznapi társadalmi gyakorlat egészíti ki, melynek legfőbb célja az ember szabadságának és méltóságának, valamint az emberi egyéniség sokoldalú érvényesülésének biztosítása.

Az ország általános társadalmi-politikai és gazdasági haladása a szocialista építés időszakában maga után vonta a szellemi élet erőteljes fejlődését, a dolgozók képzettségének és kulturális színvonalának emelkedését nemzetiségi különbség nélkül. Ebben a megújulási folyamatban fejlődött és bontakozott ki egyre nyilvánvalóbban az együttlakó nemzetiségek szellemi élete is. Ez a jelenség annak a politikának köszönhető, melyet a Román Kommunista Párt folytat az új ember, a dolgozók szocialista tudatának kialakításáért. Nicolae Ceauşescu elvtárs rámutatott: „Az anyagi alap fejlődésével egyidejűleg országszerte fejlődik a tudomány, a művészet és a kultúra; a szocialista társadalom biztosítja a nép összes erőinek szabad megnyilatkozását a szellemi alkotó munka területén, lehetővé teszi az értelmiség minden értékes elemének, hogy nemzetiségtől függetlenül a tömegek kulturális felemelésének, az ország haladásának szolgálatába állítsa tehetségét és alkotóképességét. A magyar, német, szerb tudományos, művészeti és kulturális dolgozók alkotásai, megőrizve a nemzeti sajátosság jegyeit,

a román értelmiségiek alkotásaival együtt gazdagítják a szocialista Románia szellemi tárházát."

A román nép és az együttlakó nemzetiségek kulturális életének alakulása-fejlődése párhuzamosan történt a városi és falusi dolgozók gazdasági-anyagi helyzetének szüntelen javulásával.

Az ország egész kulturális életét átfogó Megéneklünk, Románia fesztivál tág lehetőséget teremt az alkotókészség megnyilvánulására. Ebben a mozgalomban a nemzetiségi tömegek is részt vesznek: a második Megéneklünk, Románia fesztivál tömegszakaszán csaknem 70 ezer magyar nemzetiségű dolgozó vett részt 4310 színjátszó és tánccsoportban meg kórusban.

Az általános kulturális tevékenység részeként korszerűsödik a nemzetiségi könyvkiadás is. A regény és verseskötet mellett egyre gyakrabban jelenik meg tudományos és tudománynépszerűsítő könyv magyar, illetve német nyelven. Csupán 1976–77 könyvtermése országos szinten 8505 könyvcím, több mint 163 millió példányban. Ebből 1063 cím jelent meg a nemzetiségek nyelvén, közel 8 és fél millió példányban. A könyvkiadás eredményeiből látható, hogy a nemzetiségek irodalma legtermékenyebb korszakát éli, amelyet a változatosság és írói egyéniségek kibontakozása jellemez. A magyar és német nyelvű színházak szintén értékes munkát végeznek. A hazai nemzetiségi szerzők művei mellett klasszikus és kortárs román drámaírók, valamint az egyetemes drámairodalom klasszikus és mai legjobb alkotásait játsszák. Festők, szobrászok, grafikusok és formatervezők egész sora vált ismertté az utóbbi két évtizedben a nemzetiségek soraiból.

A politikai és kulturális-nevelő munka célja a dolgozók öntudatának fejlesztése, a haladó gondolkodású új ember kialakítása, aki tudatosan bekapcsolódik a szocialista és kommunista társadalom építésébe, és következetesen fejleszti személyiségét. Ebben a tevékenységben nagy jelentősége van valamennyi régi, misztikus és retrográd felfogás visszaverésének, valamint a burzsoá nacionalista és soviniszta tételek és megnyilvánulások leleplezésének.

A Román Kommunista Párt szüntelenül gondoskodik a dolgozóknak a haza, a párt és a nép iránti szeretet, az egység és testvériség szellemében való neveléséről, nemzetiségre való tekintet nélkül. Ezzel kapcsolatban Nicolae Ceauşescu elvtárs

hangsúlyozta: „...a múltban a kizsákmányoló osztályok nagy súlyt helyeztek a soviniszta megnyilvánulásokra, bizonyos soviniszta-nacionalista tételek hangoztatására, hogy egymás ellen uszítsák a különböző nemzetiségű dolgozókat, s így osztályérdekeiket megvalósítva könnyebben elnyomják és uralják őket. Éppen ezért az ideológiai tevékenységben és politikai nevelésben kellő figyelmet kell szentelnünk az összes ilyen megnyilvánulások leküzdésének. E megnyilatkozások valójában már a múltéi, de ne feledjük, hogy nyomokat hagytak, kiváltképpen az idősebb nemzedékekben, s éppen ezért állandóan foglalkozni kell a problémával az új ember nevelésének és formálásának munkájában. Hazánk valamennyi állampolgára, nemzetiségtől függetlenül, az ifjú nemzedék a barátság és a testvériség szellemében, a szocializmusért és a kommunizmusért folytatott közös munka és harc szellemében kell hogy éljen!“

Gazdagodó szocialista civilizációnk keretéül szolgál a történelmi haladásban tudatosan részt vevő, képzett, öntudatos ember kialakításának. A szocialista, illetve kommunista társadalom építésében elért sikerek egyre tágabb lehetőségeket teremtenek arra, hogy a társadalmi-politikai és jogi gyakorlatban az emberi szabadság mindinkább kiteljesedjék. Ezzel együtt nőnek a nemzetiségek létéből származó sajátos kérdések megoldásának lehetőségei is. A nemzetiségekkel kapcsolatos kérdések tanulmányozása számára is döntő elvi-elméleti és gyakorlati jelentősége van az RKP ama felfogásának, amely szerint a román szocialista nemzetnek még hosszú ideig fontos történelmi szerepet kell betöltenie. A nemzet hosszútávú perspektívájának tételét pártunk a nemzetiségekre is kiterjeszti, ami azt igazolja, hogy ennek a felfogásnak az alapján a történelmi tapasztalat, a jelenkori valóság és a fejlődési tendenciák figyelembevételével áll, szemben minden olyan állásponttal, amely tagadja a nemzet és a nemzetiségek szerepét. Pártunk főtitkára, Nicolae Ceauşescu elvtárs még a Pártprogram elfogadása előtt iránymutató programot fogalmazott meg ebben a kérdésben: „A nemzetre vonatkozó marxista–leninista felfogás fényében és abban a meggyőződésben, hogy a nemzet még hosszú ideig fennmarad, pártunk a nemzetiségek kérdésében is abból a meggondolásból indul ki, hogy a nemzetiségek is még

sokáig megőrzik létüket, és továbbra is jól meghatározott helyet és szerepet töltenek be a társadalomban."

A nemzetiségek tartós fennmaradása számos elméleti, politikai és gyakorlati kérdést vet fel. Ezeknek egyik fontos vetülete a román nemzet és az együttélő nemzetiségek közötti viszonyok alakulása. Nyilvánvaló, hogy a termelőerők fejlődése, a társadalom szerkezetének mobilitása, a társadalmi viszonyok alakulása a nemzeti-nemzetiségi viszonyokat is befolyásolja, valamint a nemzetiségek státusának egybehangolását a társadalmi haladás előidézte feltételekkel, körülményekkel. Ebben az összefüggésben a párt XI. kongresszusán elfogadott Program kimondja: „Pártunk szüntelen őrködni fog a marxizmus–leninizmus nemzeti kérdéssel kapcsolatos elveinek az életben való rendíthetetlen alkalmazása, a teljes jogegyenlőség betartása felett, s azoknak a feltételeknek a megteremtése felett, amelyeknek biztosítaniuk kell nemzetiségi különbség nélkül minden állampolgár tevékeny részvételét szocialista hazánk sorsának irányításában. A helyes nemzeti politika elválaszthatatlan része a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom építésének és a kommunizmus felé való haladásnak."

Ez a lelkesítő perspektíva készteti arra a nemzetiségeket, hogy a román néppel együtt egyre nagyobb mértékben részt vegyenek a jövőt teremtő munkában, ez emeli egyre magasabb szintre a román nemzet és az együttlakó nemzetiségek szilárd egységét és testvériségét.

FORRÁSMUNKÁK

1. Nicolae Ceaușescu: *A Román Kommunista Párt Központi Bizottságának jelentése a párt tevékenységéről az RKP VIII. és IX. Kongresszusa közötti időszakban.* Politikai Könyvkiadó, Bukarest, 1965.

2. Nicolae Ceaușescu: *Előadói beszéd egyes szervezeti intézkedésekről a dolgozó nép erkölcsi-politikai egységének, a román dolgozók és az együttlakó nemzetiségek dolgozói közötti testvériségnek, szocialista nemzetünk összeforrottságának további erősítéséért.* Elhangzott az RKP KB 1968. október 24–25-i plenáris ülésén. Politikai Könyvkiadó, Bukarest, 1968.

3. Nicolae Ceaușescu: *Előadói beszéd a Német Nemzetiségű Dolgozók Országos Tanácsának plenáris ülésén.* 1971. február 19. Politikai Könyvkiadó, Bukarest, 1971.

4. Nicolae Ceaușescu: *Beszéd a Magyar Nemzetiségű Dolgozók Országos Tanácsának plenáris ülésén.* 1971. március 12. Politikai Könyvkiadó, Bukarest, 1971.

5. Nicolae Ceauşescu: *Beszéd a magyar és a német nemzetiségű dolgozók tanácsainak együttes ülésén.* 1975. december 3. Politikai Könyvkiadó, Bukarest, 1975.

6. Nicolae Ceauşescu: *Előadói beszéd a politikai nevelés és a szocialista kultúra kongresszusán az új ember, a romániai sokoldalúan fejlett szocialista társadalom és kommunizmus tudatos és hűséges építője kialakításáért folyó politikai-ideológiai és kulturális-nevelő tevékenységről.* Politikai Könyvkiadó, Bukarest, 1976.

7. Nicolae Ceauşescu: *Az amerikai A.B.C. televíziónak adott interjú.* Előre, 9458 sz., 1978. április 15.

8. Nicolae Ceauşescu: *Beszéd a fővárosi grandiózus népgyűlésen.* Előre, 9507 sz., 1978. június 13.

9. Nicolae Ceauşescu: *A Központi Bizottság jelentése a Román Kommunista Pártnak a XI. és XII. Kongresszus közötti időben kifejtett tevékenységéről és a párt jövőbeni feladatairól.* Politikai Könyvkiadó, Bukarest, 1979.

10. *A Román Kommunista Párt Programja a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom megteremtésére és Románia előhaladására a kommunizmus felé.* Politikai Könyvkiadó, Bukarest, 1975.

11. *A magyar és német nemzetiségű dolgozók tanácsainak együttes plénuma.* 1978. március 14. Politikai Könyvkiadó, Bukarest, 1978.

12. *Tanulmányok az együttlakó nemzetiségek történetéből és testvéri együttműködéséről a román nemzettel. Magyar nemzetiség.* I. kötet. Politikai Könyvkiadó, Bukarest, 1976.

13. *Románia Szocialista Köztársaság Alkotmánya.* Kiadta az Államtanácsnak A Hivatalos Közlöny és a törvényhozási kiadványok szektora. Bukarest, 1976.

14. *Anuarul statistic al R.P.R.* (Az RNK statisztikai évkönyve.) 1963.

15. *Anuarul statistic al R.S.R.* (Románia Szocialista Köztársaság statisztikai évkönyve.) 1966; 1970; 1973; 1974; 1975; 1976; 1977; 1978; 1979; 1980.

16. *Anuarul demografic al R.S.R.* (Románia Szocialista Köztársaság demográfiai évkönyve.) 1974.

17. *Közlemény az 1977. január 5-i népszámlálás és lakásösszeírás ideiglenes eredményeiről.* Előre, 9199 sz., 1977. június 15.

18. A néptanácsok szervezéséről és működéséről szóló (1968/57. számú) törvény.

19. A törvényhozás alkalmazási és népszerűsítési tevékenységének javítására irányuló egyes intézkedésekről szóló (468. számú, 1971. december 20-i) törvényerejű rendelet.

20. A nevelés- és oktatásügyi (28. számú, 1978. december 21-i) törvény.

21. A bíróság megszervezéséről szóló (58. számú, 1968. december 26-i) törvény.

22. Románia Szocialista Köztársaság tanszemélyzetének szabályzatáról szóló (6. számú, 1969. március 14-i) törvény.